

אוגוסט 2007

הרוגים ישראלים ופלסטינים מאז שנת 2000 - מגמות עיקריות*

מבוא:

הזכות לחיים הנה זכות בסיסית ביותר. חשיבותה משתקפת בריבוי האמנות, ההצהרות, והחלטות העצרת הכללית של האומות המאוחדות המבקשות להגן על החיים או להגביל את הסיכון לאובדן החיים בעיתות שלום ומלחמה. ההכרזה האוניברסלית על זכויות האדם משנת 1948 קובעת:

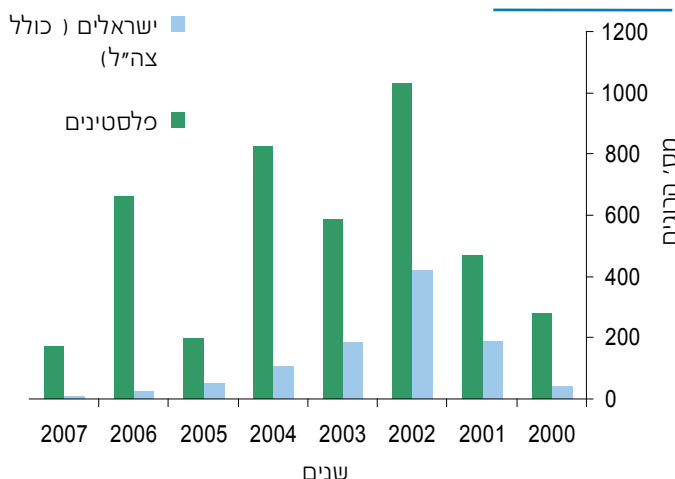
"לכל אדם הזכות לחיים, חירות ובטחון אישי"²

קביעה זאת נחשבת בחזקת חוק מנהגי בינלאומי המחייבת את כל המדינות. מדינת ישראל והרשות הפלסטינית אותתו על כוונתן לכבד סטנדרטים אלה של החוק הבינלאומי המנהגי, לכבד את הזכות לחיים אם על ידי אישור האמנות הרלוונטיות או במקרה של הרשות הפלסטינית באמצעות הצהרות פומביות והסכמים בעלי תוקף חוקי מחייב.

מרצועת עזה בשנת 2005.

רוב ההרוגים הינם גברים: בקרב ההרוגים הישראלים, כולל כוחות צה"ל, 69% הם גברים, ובקרב הפלסטינים 94% מהרוגים הינם גברים.³ גם בקרב הילדים המגמה נמשכת, 87% מהילדים הפלסטינים שנהרגו הינם בנים, ו-13% בנות.⁴

תרשים 1: הרוגים משנת 2000 בסכסוך הישראלי פלסטיני

המקור: בצלם, נתונים אלה מתייחסים לתקופה שבין ספטמבר 2000 ליולי 2007. (הנתונים לשנים 2000 ו-2007 הנם חלקיים)

מאז תחילת האינתיפאדה השנייה בספטמבר 2000 ועד סוף יולי 2007, לפחות 5,848 בני אדם נהרגו כתוצאה ישירה או עקיפה של הסכסוך הישראלי פלסטיני.¹ נתון זה כולל את כל הקורבנות, ללא קשר למוצא, לאום, מגדר, גיל, מעמד אישי, ומבלי להבחין בין אזרחים או לוחמים, וללא קשר לנסיבות המוות.

נייר זה בוחן את המגמות העיקריות של תמותת פלסטינים וישראלים מאז תחילת האינתיפאדה השנייה ועד יולי 2007. בין המגמות העיקריות ניתן להצביע על:

- המשך מגמת היציבות בשיעורי התמותה הגבוהים בקרב אזרחים, המהווים יותר ממחצית מניין ההרוגים.
- המשך מגמת הירידה בשיעור ההרוגים הישראלים.
- המשך מגמת היציבות בשיעורי התמותה גבוהים בקרב פלסטינים, בוגרים וילדים, במיוחד ברצועת עזה.
- המשך מגמת העלייה בשיעור מקרי המוות של פלסטינים שנהרגו כתוצאה מעימותים פנים פלסטיניים.

1. מקרי מוות כתוצאה מהסכסוך הישראלי פלסטיני

מתוך כלל הרוגי הסכסוך, 4,228 הינם פלסטינים, 1,024 ישראלים, ו-63 הינם אזרחים זרים. בנוסף, אל מול כל הרוג נרשמו כשבעה פצועים.²

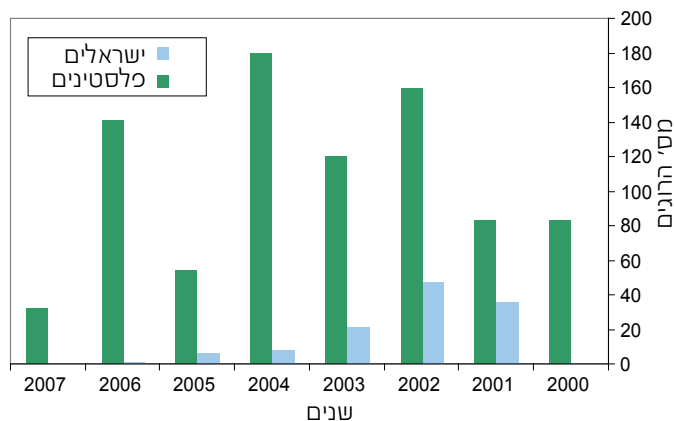
כפי שניתן לראות בתרשים מס' 1, מספר ההרוגים הישראלים הכללי, הכולל חיילים ואזרחים, שנהרגו בידי קבוצות ויחידים פלסטינים, נמצא במגמת ירידה.

בניגוד לכך, מספר הפלסטינים, אזרחים ולוחמים, שנהרגו בידי כוחות הביטחון הישראליים ויחידים ישראלים, נותר גבוה. בשנת 2007 לדוגמה, מול כל הרוג ישראלי נרשמו 25 הרוגים פלסטינים, וזאת בהשוואה לשנת 2002, שבה היחס היה 1 ל-2.5.

מספר הפלסטינים שנהרגו בידי כוחות הביטחון הישראליים היה נמוך יותר בשנים שבהן "היה סיכוי להשגת שלום" ובעת הפסקת האש (הודנא) שעליה הכריזו הפלסטינים ביוני 2003, והנסיגה הישראלית

* אוציה מודה למשרד הנציב העליון לזכויות האדם בשטחים הכבושים (OHCHR) על הסיוע בהכנת דוח זה.

תרשים 2: ילדים הרוגים משנת 2000 בסכסוך הישראלי-פלסטיני

המקור: בצלם, נתונים אלה מתייחסים לתקופה שבין ספטמבר 2000 ליולי 2007. (הנתונים לשנים 2000 ו-2007 הנם חלקיים)

בני 12 ומטה.⁷ רוב הילדים נהרגו כתוצאה מפגיעות שספגו בראש, בחזה או בחלקים אחרים בגופם.⁸

4. מיקום ונסיבות המוות

אופן המוות של ההרוגים הושפע, כפי שנראה בהמשך, מהמיקום הגיאוגרפי.

א. מקרי מוות של ישראלים

67% מהאזרחים הישראלים שנהרגו, נהרגו בתוך שטח ישראל. 73% מהחיילים נהרגו בשטחים הכבושים.

רוב האזרחים הישראלים נהרגו כתוצאה מפיגועי התאבדות, שבוצעו בידי קבוצות ובודדים של חמושים פלסטינים. לפחות 402 אזרחים ישראלים, ו-58 מאנשי כוחות הביטחון, נהרגו בתוך ישראל בפיגועי התאבדות.¹⁰

נרשמה מגמת ירידה עקבית במספר ההרוגים בפיגועי התאבדות נגד ישראלים מאז שנת 2002. ואולם, 11 ישראלים, בהם 4 ילדים, נהגו מאז שנת 2004, כתוצאה מירי רקטות קסאם שמשגרות קבוצות של חמושים פלסטינים ברצועת עזה לעבר ערים בישראל, ובעיקר לעבר שדרות.¹¹

1. הרוגים אזרחיים

רוב הרוגי הסכסוך הם אזרחים שאינם מעורבים בלחימה. החוק הבינלאומי אוסר חד משמעית פגיעה מכוונת באזרחים בכל מצב. איסור זה חל על כל צד לוחם, בין אם מדובר בכוחות מדינתיים, או בקבוצות מיליציה. תושבים המוגנים תחת חוקי הכיבוש מוגדרים כאזרחים, למעט בפרק הזמן בו עסקו בצורה פעילה בפעולות איבה, או כאשר הם חמושים.

בקרב הישראלים, 69% מההרוגים הם אזרחים, ו-31% הם חיילי צה"ל. מספר האזרחים הישראלים שנהרגו מהתקפות של כרטיים או קבוצות פלסטינים, נמצא במגמת ירידה מתמשכת, מאז השיא שנרשם בשנת 2002 שעמד על 22 הרוגים בחודש, להרוג אחד בחודש בממוצע בשנת 2007.⁵

בניגוד לנתונים הללו, מספר ההרוגים הפלסטינים נותר גבוה. מספר האזרחים הפלסטינים שנהרגו בידי כוחות הביטחון הישראליים, רשם שיא שלילי בשנת 2002, בו עמד על 35 הרוגים בממוצע בחודש, שיא שנרשם שוב בשנת 2004. עם זאת, בשנת 2007, הממוצע רשם ירידה משמעותית ועמד על 10 הרוגים בחודש.

קשה הרבה יותר להבחין בקרב הפלסטינים בין אזרחים ללוחמים. מאז ספטמבר 2000, בקרב הפלסטינים שנהרגו בידי כוחות הביטחון הישראליים, ומעמדם היה ברור, 59% הינם אזרחים ו-41% עסקו בפעולות איבה כשנהרגו.⁶

3. ילדים

971 ילדים נהרגו בסכסוך בזמן האמור, ילדים אלה מהווים 18% ממניין ההרוגים הכללי. מספר כלים משפטיים מגינים על ילדים מפני פגיעה, גם במצבי סכסוך מזויין, בכללם האמנה בנושא זכויות הילד. מתוך כל הילדים שנהרגו, 88% הם פלסטינים ו-12% הם ישראלים. שיעור הילדים ההרוגים משקף את המגמות בשיעור ההרוגים הכללי: מספר הילדים ההרוגים הישראלים נמצא בירידה, בעוד שיעור הילדים הפלסטינים ההרוגים מתוך כלל ההרוגים נותר גבוה.

שיעור הילדים הפלסטינים שנהרגו מהווה 20% מכלל מקרי המוות הפלסטינים, בעוד ששיעור הילדים הישראלים מהווה 12% מסך ההרוגים הישראלים.

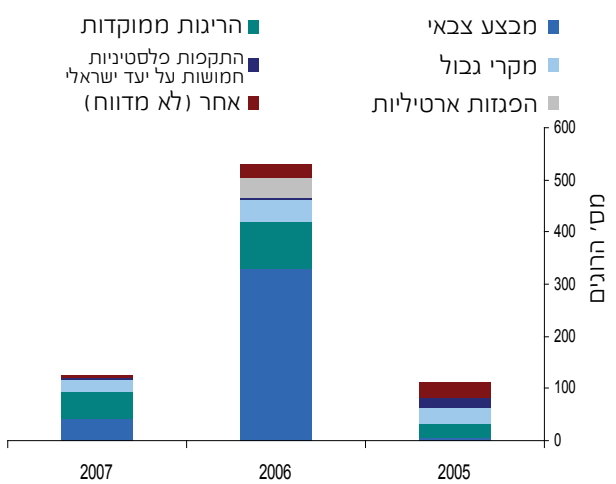
בשנת 2006, 31% מהילדים הפלסטינים שנהרגו היו

משום התקרבו לגדר הביטחון בגבול עזה, וחצו את טווח ה-150 מטרים, מתוכם 117 אזרחים, ובהם 23 ילדים.¹³

במהלך שנת 2006, כוחות הביטחון של ישראל ירו 14 אלף פגזי ארטילריה לתוך רצועת עזה, פגזים אלה הרגו 59 אנשים, רובם אזרחים.¹⁴ בחודש נובמבר 2006, ממשלת ישראל הקפיאה על שימוש בירי ארטילרי, וצעד זה הנמיך משמעותית את מספר ההרוגים האזרחיים בשנת 2007.

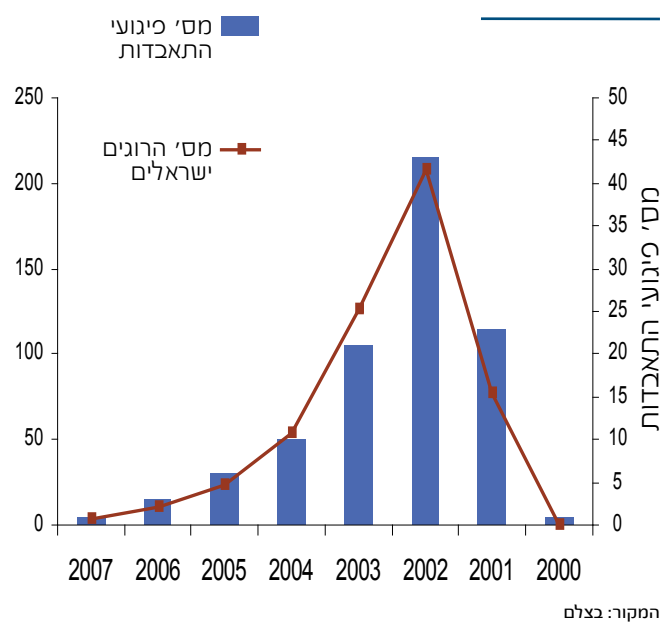
תרשים 4: פלסטינים שנהרגו בעזה בסכסוך הישראלי-פלסטיני

I בעיקר אילו שבצעו את ההתקפה ונהרגו באש חוזרת, וכן כולל עובר אורח פלסטיני אחד ושלושה אחרים שנהרגו בירי קסאם או פצמ"ר שנורו לעבר התנחלות בה עבדו.

סיכולים ממוקדים והוצאה להורג מחוץ למסגרת משפטית אינן חוקיות תחת החוק הבינלאומי, אלא אם מדובר בהגנה עצמית, או שקיימת סכנת חיים, או אם מדובר בכירור בזמן התרחשות פעולת איבה.¹¹ ברוב מקרי הסיכול הממוקד שביצעו חיילי צה"ל נגד מטרות פלסטיניות, שהתרחשו בשטחים הכבושים, הקורבן נהג במכונית בשעה שנהרג, או שנורה ממסוק. בדומה לכך, במבצעים הקשורים למבצעי חיפוש ומעצר, תקריות גבול, והשלכות אכזריות, החוק הבינלאומי אוסר על הרג כאמצעי להשלטת סדר. בכל המצבים הללו הנחיות הפעולה, שקיבלו לגיטימיות בינלאומית, לשימוש בכוח על ידי גורמים מדינתיים קובעות במפורש שיש להזהיר ולאפשר כניעה, וכוחות הביטחון חייבים לנסות לבצע מעצר לפני שהם נוקטים בכוח קטלני.¹²

תרשים 3: מספר פיגועי ההתאבדות מאז שנת 2000 ומספר ההרוגים הישראליים בהם

האזרחים הישראליים שנהרגו בתוך השטחים הכבושים, רובם מתנחלים, היו על פי רוב קורבנות של התקפות שביצעו ארגונים או פרטים פלסטינים חמושים. מאז ההתנתקות מרצועת עזה בשנת 2005, שלושה חיילי צה"ל נהרגו ברצועה, (נכון ליולי 2007, ואף אזרח ישראלי לא נהרג ברצועה).

מעשי טרור, המתייחסים לפגיעה מכוונת במטרות אזרחיות, ובכלל זה פגיעה במתנחלים המתגוררים בשטחים הכבושים, הינם אסורים בתכלית, בזמן שלום ובזמן מלחמה. אמנת ז'נבה הרביעית, בסעיף 33, אוסרת במפורש הפחדה ומעשי טרור נגד אזרחים. ירי רקטות קסאם אינו חוקי תחת החוק הבינלאומי שכן הוא מכוון נגד מרכזי אוכלוסיה ואינו מבחין בין מטרות.

ב. מקרי מוות של פלסטינים ברצועת עזה

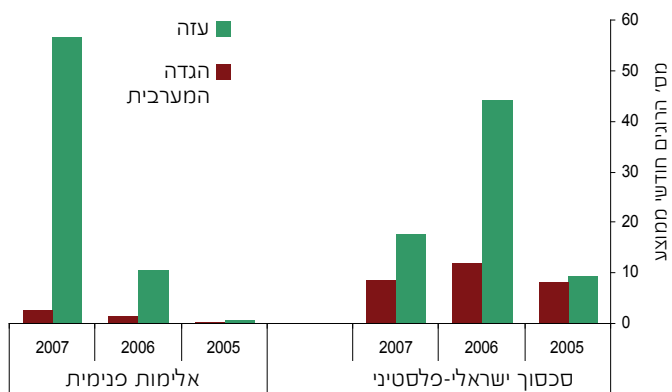
רוב ההרוגים הפלסטינים נהרגו ברצועת עזה. בשנת 2005, 52% מכלל מקרי המוות בסכסוך התרחשו שם. בשנת 2006, שיעור זה עמד על 78%, ובשנת 2007 על 67%. בדומה לכך, בשנת 2005, 58% ממקרי המוות בעימותים הפנימיים התרחשו ברצועה, 88% בשנת 2006, ו-95% בשנת 2007.¹²

פלסטינים נהרגו במבצעי צה"ל, חיסולים ממוקדים, תקריות גבול, מבצעי חיפוש ומעצר, ומבצעים סמויים. ואולם, תרשימים 4-6 מראים שנסיבות המוות משתנות בין רצועת עזה לגדה.

למרות שבשני האזורים מתרחשים מבצעי צה"ל, ברצועת עזה מתרחשים יותר סיכולים ממוקדים, חדירות ותקריות גבול. לפחות 284 פלסטינים נהרגו

תרשים 6: יחס ההרוגים פלסטינים שנהרגו כתוצאה מהסכסוך מול ישראל לעומת מספר ההרוגים בעימותים הפנימיים בעזה ובגדה

בשנת 2007 נהרגו יותר מפי שניים פלסטינים בעימותים הפנימיים (415) בהשוואה להרוגים בידי ישראל (185).¹⁴

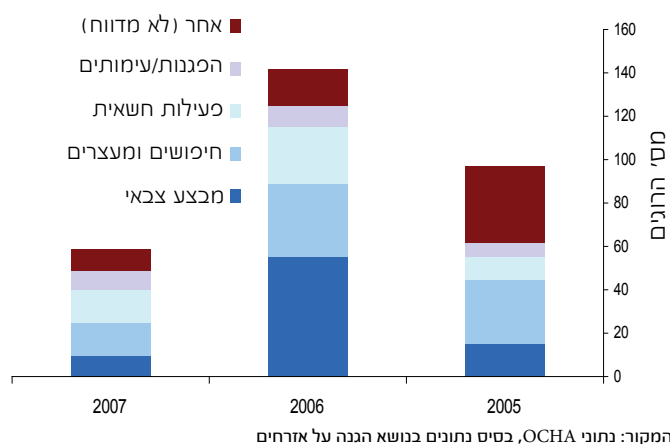
סיבת המוות בעימותים הפנימיים השתנתה. מתחילת האינתיפאדה ועד סוף שנת 2004, 72% ממקרי המוות בעימותים אלה היו בשל חשד בשיתוף פעולה, לכאורה, עם כוחות הבטחון הישראליים. מקרי המוות הנוותרים היו של עצורים בבתי מעצר פלסטינים, תאונות כלי נשק, שימוש רשלני בחומרי נפץ ותקריות ירי בין שוטרים לאזרחים. מאז ינואר 2005, הופיעה מגמה חדשה לפיה 74% ממקרי המוות הם תוצאה מעימותים פנימיים בין הפלגים, 13% - עימותים בין חמולות ומשפחות, 3% על רקע מה שקרוי "התנהגות לא מוסרית" ו-10% מסיבות אחרות או סיבות לא ברורות. רק 11 מתוך 573 הרוגים בעימותים הפנימיים בתקופה זו נהרגו בשל שיתוף פעולה לכאורה.

במהלך הסבב האחרון של העיתותים בין הפלגים ביוני 2007, הקבוצות המזוינות עסקו בפעילות שעל פניה סותרת בעליל את החוק הבינלאומי, כולל הוצאות להורג ללא משפט, עינויים, תקיפת אמבולנסים וירי בתוך בתי חולים תוך סיכון חייהם של אזרחים. בחודש יוני בלבד נהרגו 193 פלסטינים שמתוכם 181 היו קורבנות של אלימות פנימית. התגברות העימותים בין הפלגים הוכחה כקטלנית במיוחד עבור ילדים: מאז 2005 נהרגו 39 ילדים פלסטינים כתוצאה מאלימות זאת. בשנת 2007 אותו מספר של ילדים, בקרוב, נהרגו מאלימות פנימית (26) כמו מספר הילדים שנהרגו בידי כוחות צה"ל (25). הדפוסים המשתנים של סיבות המוות מאלימות פנימית חושפים שינויים יסודיים בטבעה של החברה הפלסטינית,

ג. הרוגים פלסטינים בגדה המערבית מבצעי חיפוש ומעצר

בגדה המערבית, רוב ההרוגים הפלסטינים נהרגו במבצעי חיפוש ומעצר של צה"ל ופעולות של כוחות מיוחדים. בערך 60% מהפלסטינים שנהרגו בגדה המערבית מאז ינואר 2005 נהרגו בנפות שכם וג'נין, הנפות בהן התרחשו רוב המבצעים.

תרשים 5: פלסטינים שנהרגו בגדה המערבית בתקריות הקשורות לסכסוך

המקור: נתוני OCHA, בסיס נתונים בנושא הגנה על אזרחים

מחסומים ונקודות בדיקה

אזרחים פלסטינים, במיוחד בגדה, מתו משום שנמנעה מהם גישה לטיפול רפואי בשל עיכובים במחסומים. מאז תחילת האינתיפאדה, 68 נשים בהריון עוכבו בשעה שניסו להגיע לבתי חולים, וכתוצאה מכך מתו 4 נשים והתרחשו 34 הפלות.¹³

מספר מקרי המוות הגבוה ביותר, כתוצאה ממניעת גישה לטיפול רפואי, התרחשו בשנים 2001 ו-2002, 74% מתוך 46 מקרי מוות הנ"ל. המספר צנח משמעותית מאז ועד היום ועומד כעת על 0-4 מקרי מוות בשנה.

5. מקרי מוות כתוצאה מעימותים הפנימיים

מאז שנת 2005 נרשמה מגמת עלייה בשיעור ההרוגים הפלסטינים בעימותים הפנימיים. בשנת 2005, רק 4% מההרוגים הפלסטינים נהרגו בעימותים הפנימיים. בשנת 2006 עמד שיעור זה על 17%, ובשנת 2007, מקרי המוות בעימותים הפנימיים עמדו על 65% מסך ההרוגים הפלסטינים.

עזה במחצית יוני 2007, נרשמה ירידה במספר מקרי המוות כתוצאה מאלימות פנימית וזאת בשל הרגיעה היחסית שהשתררה מאז.

סיכום

הזכות לחיים בתקופות שלום ומלחמה גם יחד מוגנת באמצעות מספר אמנות בין-לאומיות בעלות תוקף חוקי.¹⁹ מדינת ישראל חתומה על מרבית האמנות הללו. ככוח הכובש, מוטלות על מדינת ישראל החובה והאחריות החוקית לוודא את החלתן של אמנות אלה, כולל הגנה על אזרחים והגנה על הזכות לחיים, ללא כל אפליה, על כל מי שנתון תחת מרותה, כולל פלסטינים החיים בשטח הפלסטיני הכבוש.²⁰

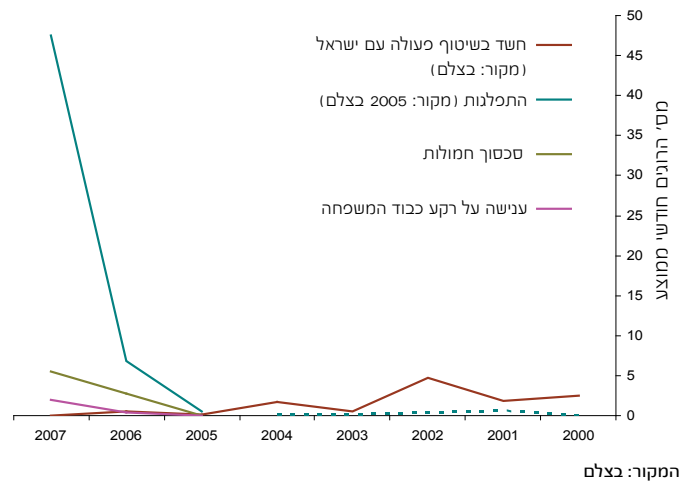
הרשות הפלסטינית, למרות שאיננה בגדר מדינה ריבונית, אותה גם היא על כוונתה לציית לאמנות ג'נבה וחוקי היסוד הפלסטיניים, המהווים מסמך קונסטיטוציוני, מדגישים גם כן את חשיבות זכויות האדם.²¹ בנוסף לכך, ממשלת ישראל והרשות הפלסטינית התחייבו בעת חתימת הסכמי אוסלו ב-1994 לשמור ולכבד את חוק זכויות האדם.²²

עד היום, מעט אנשים הובאו בפני החוק ונשפטו בשל הרג אזרחים, כולל ילדים, בשתי החברות – בישראל ובשטח הפלסטיני הכבוש.²³ כאשר הזכות לחיים מופרת, מדינות מחוייבות תחת חוק זכויות האדם והחוק ההומניטרי הבינלאומי, לחקור את מקרי המוות באופן יסודי, ללא כל הטיה וללא דיחוי. את המבצעים יש להעמיד לדין וכאשר הם נמצאים אשמים יש לגזור את דינם על ידי הטלת עונש אפקטיבי ולפצות את הקורבנות.

החובה לתת דין וחשבון על פשעים חיונית לא רק במטרה להגן על זכויות הקורבנות ולמנוע התפתחות של תרבות חסינה מעונש ומחובה לשאת באחריות על מעשים, כי אם גם על מנת להבטיח את המשמעת המוסדית, היעילות והיושרה של המדינה ושל סוכנויותיה. היעדר חקירה והעמדה לדין במקרה של הרג אזרחים, במיוחד הרג ילדים, מצביעה על היעדר נשיאה באחריות של כל הצדדים הנוגעים בדבר. היענות גבוהה יותר לסטנדרטים של החוק הבינלאומי, המגינים על הזכות לחיים, חיונית להגנה על חייהם של אזרחים באיזור.

ובמיוחד של החברה ברצועת עזה. בעוד שפעם, בשל אחדות המאבק בכיבוש הישראלי, היווה שיתוף פעולה עם ישראל פשע, הרי שכעת ישנם גורמים מפלגים רבים. מעל לכל מרחפים היריבות והעימות בין הפתח והחמאס, בעיקר בשל המחלוקות הפוליטיות שגברו במידה רבה בעיקבות הבחירות של 2006 למועצה המחוקקת הפלסטינית.

תרשים מס'7: מגמות בדפוסי העימות הפנימית והאלימות שהובילה לנפגעים פלסטיניים

התגברות המגמות של העדר חוק וסדר כירסמו באמון הציבור ביכולתם של כוחות הבטחון הפלסטיניים להבטיח הגנה לאזרחים. כתוצאה מכך, רבים מקרב תושבי רצועת עזה החלו לבקש חסות והגנה מחמולות וממשפחות מזויינות שכוחן גבר. ואולם, בד בבד עם העליה במספר כלי הנשק שבידי יחידים ומשפחות, הרי מחלוקות ומריבות בין חמולות הסתיימו במספר נפגעים הולך וגדל. בשנת 2005 לא נרשמו מקרי מוות כתוצאה מריב בין משפחות ואולם בשנת 2007 נרשמו 72 מקרי מוות מעין אלה.

כמו כן, נרשמה עליה במספר מקרי המוות כתוצאה מרצח על רקע מה שקרוי "התנהגות לא מוסרית", כולל רצח סוחרי סמים ורצח על רקע מה שקרוי "כבוד המשפחה", מה שמצביע על עלייה בהשפעת הלכי רוח שמרניים. משנת 2005 נרשמו 19 מקרי מוות מעין אלה, כאשר בשנת 2007 עמד מספרם על 14, כמעט פי שלוש לעומת שנת 2005 (5). למרות שגם גברים נופלים קורבן לרציחות על רקע מה שקרוי "כבוד המשפחה", הרי שמספר הקורבנות בקרב נשים ובנות גבוה בהרבה. ביולי 2007 דווח על 11 מקרים של רצח נשים, כולם ברצועת עזה (ארבעה מקרים ביולי 2007). מאז השתלטות תנועת החמאס על רצועת

לקריאת הנוסח האנגלי של דוח זה פנו לכתובת: http://www.ochaopt.org/documents/CAS_Aug07.pdf

הערות

1. במידה ולא צויין אחרת – כל הנתונים בדו"ח זה שאובים מדוחות OCHA ובצלם. נתוני OCHA מצויים בכסיס הנתונים בכתובת: <http://www.ochaopt.org> נתוני בצלם מצויים בכתובת: <http://www.btselem.org/english/statistics/Casualties.asp> שימו לב כי נתון זה כולל גם נפגעים כתוצאה מאלימות פנימית.
- נתונים על הרוגים ישראלים באתר של משרד החוץ הישראלי: <http://www.mfa.gov.il> נתונים על הרוגים פלסטינים באתר של הסהר האדום הפלסטיני: <http://www.palestinercs.org>
2. ההכרזה העולמית על זכויות האדם, העצרת הכללית, 217 (III) A (סעיף 3, האומות המאוחדות, מסמך 1948) (A/810 at 71)
3. נתוני בצלם.
4. Defence for Children International, חטיבת פלסטין
5. כל הנתונים על נפגעים אזרחים נלקחו מבצלם בכתובת: <http://www.btselem.org/english/statistics/Casualties.asp> יש לשים לב כי בנתוני OCHA אין הבחנה בין לוחמים ולא לוחמים, בעוד שבצלם מבחין בין כאלה שנטלו חלק במעשי האיבה לכאלה שלא עשו כן בעת שנפגעו ונהרגו.
6. נתון זה אינו כולל 964 פלסטינים שהסטאוס שלהם היה לא ידוע, או שהיו מטרה לחיסול ממוקד בעת מותם. ראו נתוני בצלם על נפגעים.
7. Defence for Children International: Palestine Section, Israel's Violations of the Right to Life: Palestinian Child Fatalities in the Occupied Palestinian Territory during 2006, at 2, available at <<http://www.dci-pal.org/english/display.cfm?DocId=574&CategoryId=2>
8. Defence for Children International, supra at 5
9. כל הנתונים על נפגעים אזרחים נלקחו מבצלם בכתובת: 25 <http://www.btselem.org/english/statistics/Casualties.asp> אזרחים נוספים ו-12 חיילים נהרגו בשטחים הכבושים כפיגועי התאבדות.
10. Human Rights Watch; Indiscriminate fire: Palestinian rocket attacks on Israel and Israeli Artillery shelling in the Gaza Strip, (July 2007 at 117)
11. בסיס נתונים של OCHA בנושא הגנה על אזרחים, ראו טבלאות נתונים מפורטות בכתובת http://www.ochaopt.org/documents/PoC_tables_July_07.xls
12. נתונים של OCHA בנושא הגנה על אזרחים, ראו פירוט בטבלאות נתונים בכתובת: http://www.ochaopt.org/documents/PoC_tables_July_07.xls
13. Human Rights Watch, supra at 49
14. Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-Legal, Arbitrary and Summary Executions, E.S.C. res. (1989/65, annex, 1989 U.N. ESCOR Supp. (No. 1) at 52, U.N. Doc. E/1989/89 (1989)
15. See further, Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials, Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, 27 August to 7 September 1990, U.N. Doc. A/CONF.144/28/Rev.1 at 112 (1990) and Code of Conduct for Law Enforcement Officials, G.A. res. 34/169, annex, 34 U.N. (GAOR Supp. (No. 46) at 186, U.N. Doc. A/34/46 (1979)
16. June 2007) at 1 Save The Children Fund, Child Rights Fact Sheet
17. נתונים של OCHA בנושא הגנה על אזרחים, ראו פירוט בטבלאות נתונים בכתובת http://www.ochaopt.org/documents/PoC_tables_July_07.xls
18. בית הדין הבינלאומי לצדק, ההשלכות הלגליות של בניית החומה בשטח הפלסטיני הכבוש, חוות דעת מיינצת, ה- 9 ביולי סעיפים 111 – 113.
19. ב-1989 אש"פ חתם מזכר הבנות עם ממשלת שויצריה על פיו הוא מתחייב לכבד את אמנות ג'נבה. עיינו גם בחוקי היסוד של הרשות הפלסטינית, פרק 2 סעיפים 33 – 9. ניתן להורדה בכתובת: <<http://jurist.law.pitt.edu/world/palestbasic.htm>>.
20. במסגרת הסכמי אוסלו שני הצדדים התחייבו לפעול בכפוף "לנורמות בינלאומיות תוך כיבוד זכויות האדם ושלטון החוק" ראו הסכם הביניים בכתובת: <<http://www.mfa.gov.il>> Agreement on the Gaza Strip and Jericho Area, May 4, 1994, available at Israeli Ministry of Foreign Affairs, <http://www.btselem.org/english/Gaza_Strip/Hostilities.asp
21. (Human Rights Watch. Promoting Impunity: The Israeli Military's Failure to Investigate Wrongdoing, (June 2005)